

Peter Andersson-Wanngårds minnen.

Nedtecknade 1939 - försiktigt bearbetad av sonsonen Bo 1999

Långören - ett streck vid horisonten när du kommer från havet. En låg ö som var dold under havsytan till för bara några hundra år sedan. Ett litet stycke fast mark i en stenig skärgård är utgångspunkten. Lotsarna som kunde varje kobbe, varje skär, varje grynna och kunde stagvända både skonare, barkar och fullriggare i trånga farleder - det är om dem det handlar. Och i synnerhet om en.

Peter Andersson berättar

Långören ligger i Torhamns församling. Ön användes för länge sedan av prästen i Torhamns församling till sommarbete för sina kor. Till skydd för pigorna uppfördes en stenbyggnad täckt med halm. Den kunde de använda när vädret blev för så hårt att de inte kunde vända åter till fastlandet på kvällen. Torhamnsfjärden var tjurig och känd för att kräva sin tribut av människoliv.

Långören som ett streck ... - Foto: Bo Wanngård

Någon gång för över två hundra år sedan kom två män, en som hette Håkan och en som hette Elof ut till ön från fastlandet och blev intresserade av att slå sig ner där. Ön tillhörde Kronan som dock kom överens med de båda männen att de skulle få ön, om de tog på sig ansvaret för lotsningen i området. Så blev det och de båda männen slog sig ner på ön och delade den mellan sig.

Håkan Kraak hade en son som hette Sven. Denne gick till sjöss som ung, men återvände och efterträdde fadern. Denne Sven Håkansson hade en son, Peter Svensson och denne Peter Svensson fick en efterträdare i sin son Håkan. Alltså ser släkten från Långörens första bebyggelse ut så här:

Håkan Kråk
Sven Håkansson
Håkan Petersson
Syskonen Kerstin, Peter och Sven Håkansson

Kerstin Håkansdotter är min farmor. Hon blev gift med en lots från Hästholmen som hette Peter Larsson, således min farfar. Han hade seglat som styrman på England och utnämnts till lotsålderman för lotsarna på Långören, Engskär, Inlängan, Hästholmen och Sandhamn. Det var i början av 1800-talet sammanlagt 24 lotsar som hade tjänst under lotsåldermannen. Sjöfarten var då mycket livlig. Från Småland fördes trävaror till Skåne, från Öland korn till Karlskrona. Det fanns dagar då man kunde se ända till 100 fartyg fara förbi kusten.

Min farfar, Peter Larsson, hade tre söner som blev lotsar, en gick till sjöss och dog på sjön och ligger begravd i Ystad samt en som blev fiskare.

Den tredje, Anders Petersson blev, liksom sina äldre bröder, mästerlots och - min far. Efternamnen skiftade på den tiden från generation till generation. Son-namnen byggdes logiskt genom att sonen till efternamn fick faderns förnamn med tilläget -son. Anders Peterssons pojke blev alltså Peter Andersson.

Långören som genom tillvallning och landhöjning ökade varje år, kunde vintertid föda omkring 15 kor samt ett 50-tal får.

Den nya tiden

Sedan järnvägar kom till och ångfartyg började ta segelfartygens plats, minskades lotsningarna för varje år. Det var nu blott nödställda fartyg som begärde lots för att komma i hamn samt örlogsfartygen, när det var tjocka så att befälet inte vågade gå på egen risk. Nu -

1939 - har Långören och alla de andra stationerna som förut nämnts, inte mera än 5-6 lotsar tillsammans.

Min farfar var, efter vad jag hört, bördig från fastlandet (Gisslevik) där hans far var bonde. Även farfar hade jordbruk på Hästholmen innan han omkring 1825 flyttade till Långören.

Min mors far tillhörde en släkt som i generationer bott på en ö som heter Engskär. Morfar hette Erik Månsson. Han ägde hälften i en väderkvarn, arrenderade äng av bönderna på Utlången, vilka ägde Engskär, så att han kunde föda två kor och några får. Tillika byggde han fiskebåtar för skärgården. Hans far och farfar bodde också på Engskär.

Mormor var bonddotter från Svanhalla i Torhamns socken. Hennes mor minnes jag. Hon blev nära 100 år gammal och det hus hon bodde i stod kvar 1925 och står kanske kvar än.

Som det var att alla som kunde skulle fara till (fast) landet vid midsommartid, så fick jag sedan min mor dog 1869 följa med morfar och mormor till Svanhalla en midsommar. Det var för en skärgårdspojke intressant att se träd och buskar, hästar och hundar samt, som det ibland hände, finna smultron mogna vid midsommar.

Fisket var vissa tider lönande. Både farfar och efter honom min far och mina farbröder hade drängar som fiskade sill utomskärs. De kunde i sina öppna båtar gå flera mil till sjöss och komma hem på morgnarna med båtarna lastade med sill. Då blev det liv och arbete med att plocka sillen, rensa den och lägga den i tunnor samt när en last blev klar segla till Kalmar med den. Så var det att sälja sillen eller byta sig till råg, korn, ved m.m. Till Karlskrona såldes i den tiden inte mycket sill. Dels blev stadens behov av sill fyllt av fiskarna väster ifrån d.v.s. från Aspö, Hasslö etc och dels funno östra Blekingefiskare det förmånligare att salta sillen och sälja den till Kalmar, Öland, ja ända till Mönsterås och Oskarshamn lönade det sig att fara.

Så levde dessa östra blekingar heller inte från hand till mun, som många gjorde västerut, där de hade närmare till "staden", utan de köpte in på hösten råg, som sedan maldes på morfars kvarn, samt potatis, så att de inte hade några bekymmer förrän framme i april, maj.

Morfars tre söner fiskade samt hjälpte morfar med båtbyggandet ehuru ingen av dem hade någon fallenhet för yrket.

Min far hade lust för båtbyggeriet och lärde av morfar. Men någon vidare framstående båtbyggare blev han inte. Han gick kanske ifrån mästaren för tidigt. Sedan han övertagit farfars hus och sin del i skäret samt börjat lotsa hade han heller inte mycken tid över.

Ålfisket var en god inkomstkälla. Även ålen saltades och såldes i Kalmar. 30 kronor för en fjärding (15,6 liter) var det vanliga priset. Detta fiske som förr endast idkades av delägarna i skäret är numera tillgängligt för alla som vilja gå utom landgränsen. Stora mängder ål fiskades och såldes till tyska uppköpare som betalade mer än man först kunde tänka sig. Numera har strandägarna lagt sig till med bottengarn. Inskärsfisket kan också föda sin man som är arbetsam och kunnig.

Det är inte bara skärgårdsborna som fiska utan bönderna efter kusten norröver ha ofta fiskebåtar ute och skaffa sig på detta sätt en bra inkomst när det finns sill och fisk, ål, flundror, torsk etc att få.

Seder och bruk

Någon vidare klasskillnad kände man ej till på den tiden. På skärgården stodo ju lotsarna i en klass för sig själva. Kronan höll egen lärare för deras barn två månader på Långören och två månader på Hästholmen. Resten av året på Botö (?) där läraren bodde.

Lotskaptenen brukade övervara examen och Kronans lärare ansågs vara mycket skicklig att undervisa barn. Därför brukade andra än lotsar, från andra orter, till och med från Gotland, sända sina barn till honom. Socknen hade ju i Torhamn och på andra orter skola. Likaledes blev det efterhand så att kommunen själv sörjde för att alla barn fingo tillbörlig undervisning.

Alla som kunde, deltog i fisket. Unga män tog tjänst hos äldre till dess de själva förtjänat till en del i en vrakeka. Så kallades dessa öppna båtar vilka kunde gå 3-4 mil till sjöss efter sillen. Och den ansågs för den bästa bland fiskarna som var duktigast på sjön.

Gästfriheten var stor. Men sederna voro just inte milda. En auktion där inte brännvinet flödade och slagsmål etablerades, ansågs usel. På lördagsaftnarna kom socknens ungdom (på fastlandet) från norra delen för att möta pojkar från södra delen för slagsmål till dess endera parten måste fly. Vid resan till bevaringsmönstringen i Jämsjö, vår grannsocken, voro alla de blivande forsterlandsförsvararna försedda med skarpslipade knivar som även ofta användes mot andra socknars ynglingar som voro hågade att pröva vilka som voro värst.

När den unge mannen blivit gift, förväntades han bliva lugnare, men somliga kunde hålla på med oroslivet till medelåldern. Hjälpsamheten mot behövande var storartad. Om en fiskare förlorade sillgarn kunde han hålla kaffekalas och bjuda alla som hade sillgarn på kaffe. Den som antog bjudningen, hade ett sillgarn med sig och sålunda kunde det hända att den som förlorat 20 garn kunde få lika många igen. Det kände dessa fiskare, att ingen kunde vara säker för dessa olyckor. Några försäkringar mot nämnda slag av förluster hörde man inte talas om.

På tal om försäkringar minns jag hur som en bonde i Karlskrona livförsäkrade en gammal kvinna i hopp om att hon snart skulle dö och han på så sätt skulle kunna rädda en fordran som han hade på kvinnan. Någon spjuver som fick reda på saken inbillade kvinnan att hon såldt sig till djävulen, varför hon reste till Karlskrona och frågade prästerna till råds och jag minnes huru hon kom till min far och bedyrade att hon varit hos "5 präster och hos en som var över alla och som bodde vid torget" - bara för själen, som hon sade. Om handlaren vann sin önskan, vet jag inte. Men kvinnan blev mycket gammal.

Banker hörde jag inte talas om, men väl om en fiskare som hade 16 hundradalers sedlar i sin bibel samt en som gav sina 4 flickor 1.400:- i silver vardera vid den yngsta dotterns bröllop.

Bröllop och begraving kunde pågå 8 dagar om det var någon bemärkt person som gifte sig eller avlidit. När min farmors bror, lotsålderman Peter Håkansson, begrovs var jag med. En talman väster ifrån tjänstgjorde på begravingen som varade i 8 dagar. Min moder fick välja mellan kronbröllop, som även varade i 8 dagar, eller 400 riksdaler. Hon valde kronbröllop och fick ändå som bröllopsgåva 400 riksdaler från bröllopgästerna.

1867 - 6 år

Det stora nödåret 1867 kommer många från fastlandet ut till skärgården för att bedja om mat. Stora skaror gingo på isen förande med sig släddar lastade med slöjdsaker, kvastar etc, som de

bytte bort mot bröd och sill. Skärgården hade haft gott fiske och på Öland och i Kalmar fingo de en tunna råg för en tunna sill. Morfars kvarn gick natt och dag med undantag för tiden från lördag natt kl 12 till söndag natt kl 12. Söndagen helighölls noga. Jakt på sjöfågel var något som var både roligt och lönande men på söndagen och helgdagar fingo fåglarna vara i fred.

Till kyrkan seglade man allmänt om söndagarna och det skulle vara orkan som skulle hindra färden. Vid kyrkan på kyrkbacken utbyttes nyheter man och man emellan. En del talade om årsväxten. En annan del om det senaste slagsmålet. Vår präst vid den tiden var en bra predikant, fast det var svårt för honom att hålla ordning i kyrkan. Kortspel förekom på läktaren och varjehanda ofog begicks så mycket man vågade. Vid hemkomsten från kyrkan fick de yngre redogöra för texten och ingångsspråket.

Husandakt förekom hos morfar på så sätt att morfar läste morgon- och aftonbön från katekesen. Men det var inte långt från böneboken till glaset och prästen brukade ta sig en tår för mycket vid husförhören, ty med dem följde kalas och dryckjom. Innan prästen dog blev han omvänd till Gud. Man har sagt mig att han gav befallning att alla hans predikningar skulle brännas "ty de voro predikade i otro".

Några fattiga fanns inte om man med fattigdom menar brist på mat eller hus eller kläder. Dryckenskapen fick väl ett och annat offer, men på vår ö kan jag inte minnas någon som led nöd. Fisk fanns i överflöd och alla hade en båt.

Detta är en liten beskrivning, mycket ofullständig, av min barndomsbygd och hurudant livet gestaltade sig där.

1861

År 1861, den 8 maj, en onsdag kl 2 på dagen föddes jag på Långören. På 8-de dagen blev jag döpt i Torhamn. Det var storm den dagen, så min gudmor "Karin Jakobs", lotsålderman Jakob Anderssons hustru, min faster och gudmor, tillät inte lotsarna att sätta segel utan de måste ro den stora båten hem. Det var första gången jag var orsaken till möda och besvär, men det rådde jag inte för.

Min moder var en mycket energisk kvinna. Hon arbetade och sparade, lånade ut pengar och lärde mig arbeta med vad jag kunde. Vid 7 års ålder kunde jag karda ull lika bra som pigan, sade mor, och det eggade mig till flit. Även kunde jag som andra barn binda sillgarn fast jag inte var så duktig som andra jag kände. Barnen mellan 7 och 14 år brukade om vintrarna gå tillsammans för att uppmuntra varandra i detta tålmodsprövande arbete. De började tidigt på morgonen, en kort stunds matrast och så i skymningen en stunds lek tills lamporna tändes. Då fortsättning av arbetet till kl 9 på aftonen. Det fanns pojkar som kunde binda 20 kavlar (?) med 180 maskor på varje kavel på en dag. Det högsta jag nådde upp till var 160 kavlar.

1869 - 8 år

År 1869 dog min mor. Hon hade förkylt sig när hon skulle bära ett barn till dopet. Båten kunde inte för isens skull lägga till i den båthamn som fanns i Torhamn utan måste ta iland vid Torhamns Udde på en strand med grunt vatten och så blev hon våt om fötterna och ville inte besvära någon i kyrkbyn med att begära ett ombyte. Innan hon kom hem var hon genomförkyld och lungshot blev följden. Hennes död var en stor förlust för mig. Trots hennes

allvarliga handhavande av min uppfostran kände jag att mitt väl var i goda händer och jag kan aldrig annat än fråga mig än idag: Varför fick hon inte leva?

Jag fick följa med begravningsbåten till kyrkan. På vägen dit kom jag på den tanken att hon kanske skulle vakna om någon stötte till kistan. När vi kommo iland och männen buro kistan, gick jag så nära kistan jag kunde och lyssnade om jag kunde höra något. När klockaren mötte oss och i det han gick före oss började han sjunga: "Jag lyfter mina händer upp till Guds berg och hus", lyssnade jag ännu ivrigare och när vi skulle gå in genom kyrkogårdsporten önskade jag att de skulle stöta emot någon av sidorna. Först när jordfästningen var slut och de började skotta jord ned i graven, sjönk hoppet och jag kände mig förfärligt ensam.

Far var en stilla man som hade många goda sidor, men han kunde inte tala med mig eller visste han kanske inte att en 8-åring kunde tänka så där. Innan mor dog, kallade hon mig och min 1 1/2 år yngre syster till sig. Så vände hon sig till mig och bad mig komma ihåg att Gud såg mig och påminde mig om en liten söndagsskoleberättelse som jag läst, med dessa ord: "Kom ihåg lille David". Vände sig sedan till far och sade: "Nu kommer Jesus för att hämta mig. Han kom in genom dörren nu". Far sade: "Det tycker du väl bara". Mor svarade: "Nej, han är här vid sängen nu" - och så somnade hon. Far började gråta. Mormor sade: "Anders, tag det inte så hårt". Min gudmor tog mig och min syster vid handen och bad oss gå hem till sitt.

Min mor hade varit påverkad av Guds ande innan hon blev sjuk. Jag såg henne under sin sjukdom läsa "Nils Hamarins (?) /PA:s frågetecken/ vägvisare till det eviga livet" och jag tror att hon dog i en levande tro på Jesus. Innan hon dog hade hon fött löfte av Gud att jag skulle bli predikant.

Många år senare, 1880, var jag i San Francisco. Jag hade kommit med en theklipper från Yokohama och Kobe och avmönstrat när jag på gatan mötte 2:e styrman som sade: "Jag har ett brev till dig". Jag stannade på gatan och läste brevet. På första, andra och tredje sidan var inget särskilt men på 4:e sidan läste jag: "*Din moder sade innan hon dog att du skulle bli predikant men det ser inte så ut*". De svartnade för mina ögon, mina knän sviktade och jag tänkte: "Har mor sagt det så sker det, men hur ska det gå till?"

Min farmor var en gudfruktig kvinna. Hennes man hade en dag bland sjökaptener druckit så han var berusad. Han kunde inte gå och lägga sig förrän han på sina knän bett Gud och farmor om förlåtelse. En gammal lots talade om för mig att han och några andra pojkar en söndag spelade källor när "Kerstins Peters" kom gående och fick se dem. Hon sade intet utan stannade och tog kungen och klotet i sitt förkläde och gick.. "Vad sade ni då?" frågade jag. "Vi sade ingenting", svarade den gamle lotsen. Söndagen hölls i helg.

Farmor hade fått veta ett år i förväg vilken dag hon skulle dö och när den dagen kom, samlade hon sina barn omkring sig och de fingo sjunga den gamla psalmen "Den signade dag som vi nu alla här ser". Och så gick farmor hem. Det var väl inte underligt att alla hennes barn ville höra Guds ord och de flesta av dem ansågos vara på Herren troende.

Min far gick med en del andra till Torsås för att höra Kjellberg som ansågs vara en "redig lärare". Han hade till ingångsspråk: Land, land hör Herrans ord". Under predikan läste han även detta språk: "Gud kan såväl med vara som Han nådig är och Hans vrede över den ogudaktiga vänder aldrig åter". Dessa Herrens ord väckte upp far till allvarligt sökande.

Jag var mycket liten och minns honom läsa ur (oläsligt)s katekes. Luthers postilla och andra böcker utom Biblen. En dag kom han in till min gudmor, faster Karin, som också var en sökande själ. Han ställde framför henne och sade: "Karin, jag har varit hos Anna Ola i Torhamn och hon sade att vi får tro bara på nåd". Under det han sade detta, strålade hans ansikte av stor glädje. Karin som satt och kardade ull, lade ifrån sig kardorna och såg på sin broder med förundran. Även faster Karin kom till tro och dessa två höllo ihop.

Vid den tiden började kolportörer komma åt vårt håll. En skeppare som lärt känna kväkarna i England och genom dem blivit förd till Herren var min far till stor hjälp. Denne skeppare var gotlänning. Han fick utstå mycken försmädelse för sin tro, men tog inte anstöt därför. Från Brantevik hade vi ofta besök av troende skeppare. Särskilt Ingermarsönerna som hade var sin skuta låg ofta för motvind eller storm på redan. Då blev det till och med små möten i kajutan på fartygen. På ett av dem hade de en orgel.

En bonde som hette Peter Månsson började predika Guds ord på fastlandet. Han var mycket allvarlig och höll sig till lagen. Hos min faster predikade han en dag över 5:e Mosebok 28 kapitlet, 15-20 vers.

Min fasters man åldermannen, blev ond och Peter Månsson fick aldrig mer tala i hans hus och jag tror inte på ön heller. Min mor svimmade och jag tror hon från den dagen sökte Herren. Peter Månsson hade friat sin själ och har nog aldrig ångrat sin predikan. Guds lag borde predikas mera än som fallet är. Så kommer andra, motsatsen till P.M. Från Evangeliska Fosterlandsstiftelsen och Kristianstads missionsällskap fingo vi höra varmhjärtade goda predikningar. Far började hålla söndagsskola och Herren var med honom så att han en dag kunde få se alla som gått i hans söndagsskola bekänna sig tillhöra Herren.

Jag hade lätt för att läsa och följde noga med alla predikanterna som reste där. Men därför att jag kände till Guds ord och vad en kristen skulle vara, kunde jag inte förstå hur jag skulle i ett sådant tillstånd att jag kunde bekänna att jag var ett Guds barn. Jag förstod att jag måste födas på nytt men hur det skulle gå till förstod jag inte.

När tiden kom då jag skulle konfirmeras skulle jag helst velat slippa. Såpass insikt hade jag och såpass samvete att jag visste mig icke kunna mena något med saken. Jag var likasom andra av mina jämnåriga inte villig att övergiva synden. Ej heller ägde jag kraft därtill. Dessutom hade jag tanken att prästen predikade endast för lönens skull. I vår grannsocken hade de en präst som sade att han visst inte trodde på det han var tvungen att predika och som sagt att vår egen präst hade varit en vän av glaset. Nu var det även en skarp strid mellan de kyrkliga och de fria. Och när tanken på omvändelse kom för mig, kunde jag inte tänka mig den i kyrkan utan bland de fria där jag såg och måste erkänna att folk som jag kände hade blivit omvända eller andligt sinnade. Därför blev min konfirmation endast att svara på de frågor som förelades oss och som jag läst i Biblen i flera år. Det blev det inte något vidare besvär för mig. Blott en gång fann jag mig stå efter en liten pojke, vars fader var urmakare och kyrkligt troende. Prästen frågade: "hur många församlingar finnes det?". "Jag började räkna på fingrarna och hade kommit till 7-8, när den lille pojken hov upp sin röst och sade: "Två". "Vilka äro de" frågade prästen. "Den stridande och den triumferande", svarade pojken. Jag tänkte: "det har din far lärt dig".

Men i samma ögonblick stod det klart för mig att det bara fanns en, nämligen alla som fått liv genom Jesus Kristus av vilka en del voro på jorden och en annan del i himmelen. Och Jesus är huvudet för församlingen. Alla andra så kallade församlingar är blandningar av gott och ont,

levande och döda, sådana som har Guds anda och sådana som har världens anda. När jag betraktade friförsamlingarna, såg jag båda slagen. Statskyrkan kunde jag inte tänka mig som en Guds församling, men visste att i varje folk är den som fruktar Gud och gör Hans vilja erkänd av Gud och om tron är i honom, kännes Herren vid honom.

Prästen som vi nu hade var, som man säger, en bra karl men någon levande kristen trodde jag inte han var. Han hade talat med min morbror Måns och sagt att jag borde bli präst. Detta talade jag om för far. Han såg på mig och sade: "Jag vill att du skall bli frälst istället". Jag visste att fars önskan var den bästa, men hade varken kraft eller lust att helt söka herren. Nog varnade Herren mig på många sätt.

1876 - 15 år

En kusin till min far, fast mycket yngre, gifte sig, köpte ett hus från fastlandet och satte upp det ett stenkast från vårt på ett jordstycke han ärfte. Det var på senhösten 1876. Huset bestod av ett stort rum åt sydväst och ett mindre rum på norra hörnet och ett kök mitt emot på nordöstra ändan. Från köket gick en gång mellan det stora och det lilla rummet till utgången på norra sidan av huset. Från köket gick ett ugnsrör av sten ut på väggen på sydöstra sidan av huset. Från det stora rummet gick en dörr till köket och en dörr till gången. Nästan mittemot denna dörr gick en dörr till det lilla rummet. Blott det lilla rummet och köket var inredda. I det stora rummet var inget golv pålagt.

En natt tyckte makarna sig höra att öppnades, någon gick genom dörren in i det stora rummet, stannade där en liten stund och gick så ut i köket sen därifrån genom gången till ytterdörren, vilken stängdes. Vid undersökning kunde ingenting märkas i olag varken dörrar eller annat. Detta upprepades regelbundet. Makarna talade om detta för mannens moder. Hon var en troende kvinna. Ett bibelspråk 50x25 cm ungefär uppsattes i gången (eller förstugan) över ingången till köket. Jag vill minnas att det stod: "Jesu Kristi Guds son renar från alla synd". Fenomenet fortsatte som vanligt. Snart blev det allmänt bekant på ön. Några sade att måhända något brott begåtts i huset innan det flyttades till ön. Andra att det kunde vara varsel, andra att det bara var inbillning.

Far kom till mig en dag och sade: "Akta dig hur du far i båtarna. Elin Anders har hört förfärliga nödrop från vår båt. Hon kom till mig och talade om det". Vi hade 3 båtar. Först fars lotsbåt som användes till att gå utanför ön och möta fartyg som behövde lots. Så en båt som vi hade för fiske också en liten som vi hade vid jakt på sjöfågel och inomskärs. Vid fars ord tänkte jag på mellanbåten och beslöt att alltid ha barlast i den båten och alltid vara försiktig.

1877 - 16 år

Så kom julen och nyår 1877. Det var som vanligt att besöka varandra och kalasa så gott man kunde under helgen. Kvinnans (?) far och styvmor från Torhamn hade kommit ut till de unga. I det lilla rummet stod 2st 2-manssängar. De unga låg till höger och de gamla till vänster. Den gamla mannen sade: "Det är nog bara inbillning etc". Medans han så talade, öppnades ytterdörren. Så höra alla huru någon gick in i det stora rummet och rumsterade en stund, gick sedan in i köket och rev om i ugnen (en spädgris som fanns i nordöstra hörnet i köket började skrika). Så kom stegen ut i gången och för första gången kom fenomenet in i det lilla rummet och under den yngre mannen hördes en krasch som om en bräda hade brutits mitt av. Den

unge mannen sade att huset var hans och begärde att få vara ifred. Han var mycket upphetsad. Aldrig mer hördes något ovanligt.

På våren kom den unge mannen till min far och bad att få låna vår minsta båt. Han skulle hjälpa sin svåger som hade en skuta att gå till segels på redde. Han fick ta båten, for till skutan, hjälpte till att få upp seglen. Skutan föll av och gled ut i farleden. Då skulle den unga mannen lämna skutan. Men den lilla båten gick med aktern före vid skutans sida. Han gick ned i båten, men då svängde båten ut med aktern och när fånglinan blev styv, kantrade båten och den unge mannen kom i sjön. Han var inte simkunnig utan drunknade. Skutan lades i vinden genast och fällde ankaret.

Folk iland rusade ut i båtar med stänger och levertran som kastades på vattnet som då blev klart så att de kunde se botten. De fingo upp honom så gott som genast och rodde allt vad de förmådde i land. Mannen hustru var hemma i huset. En kvinna försökte få henne bort men lyckades inte, ty kvinnan fattade misstankar och gick istället ned till båten, där hon såg en hop folk samlats. Då kom de nödrop som "Elin Anders" hört förr åter. En hel eftermiddag arbetade folket med att försöka få liv i honom, men lyckades ej. En gammal fiskare sade: "Nu ser vi förklaringen till vad som skedde i höstas". När begravningsdagen kom skulle kistan bäras ut ur (stor-) rummet som nu var inrett. Den kunde inte tagas ut från rummet till förstugan, ty gången var för smal, utan den måste tagas ut genom köket. Samma väg som varningarna gått och hans kläder torkades i ugnen där man just gräddat bröd.

När kistan bars till båten, som skulle föra honom till kyrkan i Torhamn, hörde jag hans gamla moder gå efter kistan och gråta och ropa: "Ack, om jag hade fått dö i ditt ställe min son, min son!". Jag tänkte då: Hans mor är lika gudfruktig som min far. Kunde inte hennes böner bevara honom, så är det inte säkert att fars böner kan bevara mig.

Jag hade en liten halvbror som dog. En natt gick jag in i det rum där han "stod lik", tog av den vita duk som höljde hans ansikte, betraktade honom och sade: "Vad du är skall jag också bli", föll på knä vid kistan och bad Gud att jag skulle få leva till dess jag kunde bli frälst. Som jag höll på att bedja hörde jag far gå utanför dörren. Jag skyndade mig upp och gick fram till fönstret, drog ifrån gardinerna och ställde mig att titta på månljuset och på marken som om jag varit intresserad av något. När far inte kom i rummet tänkte jag: "Jag har kallat vissa läsare för skrymtare, men vad är jag annat själv. Här ligger jag och beder med fullt allvar, så fördi jag fruktar att far skall komma in, förstår jag mig. Han skulle blivit glad om han sett mig bedja".

Jag gick på de troendes samtalsmöten och tjänstgjorde som lexikon. En sade till mig: "Du är väl Guds barn"? "Nej, men jag önskar jag vore det".

Jag vände mig en dag till en av mina kusiner och sade: "Bed för mig". Han blev förlägen. Jag kunde inte tala till någon mera om vad jag önskade. En nyårsafton tänkte jag: Nu vill jag börja det nya året på ett nytt sätt. Men först skall jag skjuta ut det gamla året. Det gjorde jag, men klockan var inte 10 på nyårsdagen förrän jag i missmod uppgav försöket.

Nu var det meningen att jag som far och farfar skulle bli lots. Och för att bli lots borde jag gå till sjöss. Far sade att det inte var nödvändigt. Han ville ha mig hemma. Dessutom misstänker jag att han fruktade att jag skulle läsa navigation och så aldrig visa mig mera. Och då skulle hans planer för mig inte gå i lås. Han hade utsett en tomt för mig där jag skulle bygga och bo.

En gudfruktig man ville ha den tomten, men far sade att jag skulle ha den. Mannen fattade humör och påstod att "Jorden var Herrens" och menade att far ej höll sig till Herrens ord.

Fars planer gick i kras. Jag blev aldrig herre till den tomten och mannen som ville ha den, blev ihjälslagen av åskan samma dag som jag bröt ryggen av mig på Atlanten. Men, det är en annan historia.

1878 - 17 år

Min styvmors far skulle bygga ett undantagshus åt sig ty den yngste sonen hade övertagit gården. Han önskade att jag skulle hjälpa honom att frakta hem tegel. Vi seglade till Johanneshus tegelbruk och hämtade så mycket han behövde. Det var på en fredag. På lördagen skulle jag följa med hans dräng ut på hans ägor och vara honom behjälplig med att gräva diken. Det blev inte mycket gjort. Jag var ovan och drängen lat. På söndagen bad jag morfar att jag skulle få låna hans lilla båt för att segla hem ett slag. När jag kom hem stodo pojkar på bryggan och sade: Skepparen har dött på en skuta som ligger på Inlängan och de behöver en man. Genast för jag dit och lovade anta tillbudet som ljungrädd på skonaren "James" från Figeholm. Den var på väg till Landskrona med bräder. Jag för hem efter uppgörelsen och blickade far med att den som nu var befälhavare var en troende. Dagen efter gick jag ombord. I åtta dagar fick vi vänta på god vind. När vi fick god ostlig vind, blev det storm över Hanöbukten men den mojnade så vi kom väl fram till Landskrona. Där lossades lasten och en ny befälhavare kom från Figeholm och så bar det iväg tillbaka. När vi kom till min hemtrakt vid 10-tiden en afton ankrade skutan utanför kusten. Två man rodde mig till Långören och kl 11 på aftonen var jag hemma. Så var det på min första sjöresa. Det var i september 1878. Nästa resa "James" gjorde förliste hon.

Jag slutar här. Berättelsen är mustig och full av reportagmässigt mycket träffsäkra berättelser. Självklar återkommer jag gärna. Kanske skulle vi på hemsidan kunna ha en följetong - ett antal webbanpassade avsnitt med roliga länkar genom vilka dagens "långöron" kan följa den unge mannens kamp för sitt eget och - så småningom - många andras liv.

Insänt av Bo Wanngård
442651-44 Långörögrenen,
bosatt i Sollentuna.